

Wyrok z dnia 18 lutego 1994 r.
I PRN 2/94

Nałożenie na gminy obowiązku prowadzenia przygotowania przedszkolnego spowodowało przejście nauczycieli klas zerowych szkół podstawowych.

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Teresa Flemming-Kulesza, SA Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy przy udziale prokurator Iwony Kaszczyszyn, po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 1994 r., sprawy z powództwa Jolanty K. przeciwko Szkole Podstawowej Nr 19 w R., o zasądzenie wynagrodzenia za pracę, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 14 lipca 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Rzeszowie z dnia 21 kwietnia 1993 r. i przekazał sprawę temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Powódka Jolanta K. wniosła o zasądzenie od Szkoły Podstawowej nr 19 w R. wynagrodzenia za pracę od dnia 1 września 1992 r. Żądanie swoje uzasadniła tym, że jest zatrudniona w oddziale przedszkolnym pozwanej Szkoły, a poczynając od dnia 1 września 1992 r. nie została dopuszczona do wykonywania pracy.

Pozwana Szkoła wniosła o oddalenie powództwa. Jej zdaniem od dnia 1 września 1992 r. powódka stała się pracownikiem Zarządu Miasta R., albowiem prowadzenie przygotowania przedszkolnego, w tym również oddziałów zerowych, stało się zadaniem własnym gmin.

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 1993 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Rzeszowie zasądził na rzecz powódki wynagrodzenie za pracę za okres od września 1992 r. do kwietnia 1993 r. wraz z odsetkami. Zdaniem tego Sądu powódka nie stała się pracownikiem Zarządu Miasta R., gdyż Zarząd ten nie przejął majątku pozwanej Szkoły, a więc nie może mieć zastosowania art. 23¹ § 2 k.p., przewidujący następstwo prawne nowego zakładu pracy w przypadku przejścia przez niego w całości lub części innego zakładu pracy.

Zaskarżonym wyrokiem - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w

Rzeszowie oddalił rewizję pozwanej Szkoły. W ocenie tego Sądu Zarząd Miasta R. ani wskazane przez niego przedszkole nie przejęły mienia pozwanej Szkoły i dlatego nie jest jej następcą prawnym w rozumieniu art. 23¹ § 2 k.p.

Wyrok ten zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości zarzucając mu rażące naruszenia art. 3 § 2 k.p.c., art. 316 k.p.c., art. 23¹ § 2 k.p., art. 14 ust. 3 i 4, art. 5 ust. 5 i art. 105 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 424 ze zm.), wnosząc na podstawie art. 417 § 1 k.p.c. o uchylenie tego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Rzeszowie z dnia 21 kwietnia 1993 r. i o przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżącego na podstawie art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 15 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych między organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 34, poz. 198 ze zm.) oraz art. 5 ust. 5, art. 14 ust. 3 i 4 i art. 105 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 ze zm.) nastąpiło przejęcie zadań Szkoły Podstawowej nr 19 w R. przez Zarząd Miasta R. w zakresie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 6 lat. Z powołaniem się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 października 1992 r., I PZP 38/92 oraz na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1993 r., I PZP 10/92, rewidujący wywodzi, iż nałożenie na gminę obowiązku prowadzenia rocznego przygotowania przedszkolnego spowodowało, że nauczyciele oddziałów zerowych szkół podstawowych stali się pracownikami prowadzonego przez gminę przedszkola wówczas, gdy nastąpiło także przejęcie mienia dotychczasowego zakładu pracy w zakresie umożliwiającym prowadzenie tej działalności albo gdy gminy czy też prowadzone przez nią przedszkole, zrezygnowało z przejęcia zaoferowanego jej dla tego przedszkola mienia lub poszczególnych jego składników (art. 23¹ § 2 k.p.). W sytuacji, gdy przejęcie mienia lub oferta jego przejęcia nie dotyczyła konkretnego przedszkola, nauczyciele oddziałów zerowych szkół podstawowych stali się pracownikami przedszkola wskazanego przez zarząd gminy, a przy braku takiego wskazania - urzędu gminy. Wniosek o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania uzasadniony jest brakiem ustaleń w odniesieniu do podmiotu, który przejął zadania Szkoły nr 19 w zakresie przygotowania przedszkolnego dzieci w wieku lat 6.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona.

Nie jest trafny pogląd Sądu I instancji, że przejęcie części zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ § 2 k.p. zachodzi tylko wtedy, gdy nowy zakład pracy przejmie od poprzedniego zakładu pracy jego mienie. Jak wynika bowiem z wykładni tego przepisu dokonanej przez Sąd Najwyższy w orzeczeniach cytowanych w rewizji nadzwyczajnej, a także w uchwale z dnia 29 kwietnia 1993 r., I PZP 9/93, faktyczne przejęcie przez gminę części majątku szkół podstawowych nie jest niezbędną przesłanką do uznania gminy za następcę prawnego szkół podstawowych w zakresie przygotowania przedszkolnego.

W uchwale z dnia 29 kwietnia 1993 r., I PZP 9/93 Sąd Najwyższy stwierdził, że przejęcie przez gminę na podstawie art. 14 ust. 3 i 4 oraz art. 105 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 ze zm.) zadań w zakresie rocznego przygotowania przedszkolnego, jako obowiązkowego zadania własnego, powoduje zmianę podmiotu zatrudniającego nauczycieli prowadzących te zajęcia wówczas, gdy równocześnie nastąpiło przejęcie mienia dotychczasowego zakładu pracy w zakresie umożliwiającym prowadzenie tej działalności (art. 23¹ § 2 k.p.), chyba że gmina zrezygnuje z przejęcia zaoferowanego jej mienia lub poszczególnych jego składników. Pogląd ten został rozwinięty w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1993 r., I PZP 10/93, w której stwierdzono, że nałożenie na gminę na podstawie art. 14 ust. 3 i 4 w/w ustawy o systemie oświaty prowadzenia rocznego przygotowania przedszkolnego jako obowiązkowego zadania własnego spowodowało, że nauczyciele oddziałów zerowych szkół podstawowych stali się pracownikami prowadzonego przez gminę przedszkola wówczas, gdy nastąpiło także przejęcie mienia dotychczasowego zakładu pracy w zakresie umożliwiającym prowadzenie tej działalności albo gdy gmina, czy też prowadzone przez nią przedszkole, zrezygnowało z przejęcia zaoferowanego jej dla tego przedszkola mienia lub poszczególnych jego składników (art. 23¹ § 2 k.p.). W sytuacji, gdy przejęcie mienia lub oferta jego przejęcia nie dotyczyła konkretnego przedszkola, nauczyciele oddziałów zerowych szkół podstawowych stali się pracownikami przedszkola wskazanego przez zarząd gminy, a przy braku takiego wskazania - urzędu gminy.

Zasadnicze argumenty uzasadniające powyższy pogląd są następujące. Od dnia 1 stycznia 1992 r. prowadzenie przedszkoli stało się zadaniem własnym gmin (art. 5 ust. 5 i art. 105 ustawy o systemie oświaty). Zgodnie z art. 14 ust. 3 i 4 tej ustawy dziecko w wieku lat 6 ma prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego. Szkoły podstawowe w dalszym ciągu prowadzone były w ramach administracji rządowej, chyba że zostały

przekazane gminom w trybie art. 104 ust. 2 ustawy o systemie oświaty.

W przypadku, gdy szkoła podstawowa nie została przekazana gminie, to jednakże nastąpiło z mocy ustawy przekazanie roku zerowego tej szkoły. Ustawa nie reguluje sytuacji prawnej mienia szkół podstawowych związanego z prowadzeniem klas zerowych, które to prowadzenie przeszło do zadań gminy, istnieje więc w tym zakresie luka prawna. Ustawa reguluje natomiast sytuację, gdy następuje przekazanie gminie prowadzenia szkoły podstawowej stanowiąc w art. 104 ust. 5, iż mienie szkoły staje się z dniem jego przekazania mieniem komunalnym. Uzupełniając powyższą lukę w drodze analogii należy przyjąć, że obowiązkiem administracji rządowej było przekazanie mienia związanego z przygotowaniem przedszkolnym (rokiem zerowym) na rzecz gminy, a obowiązkiem gminy jego przyjęcie.

Należy jednakże uznać, że po stronie gminy był to obowiązek względny, tzn., że mogły one odmówić przejęcia mienia, jeżeli było ono im zbędne. Odmowa taka nie powinna wywierać skutku w zakresie prawa pracy, a więc przemawia to za słusznością poglądu o następstwie prawnym gminy na podstawie art. 23¹ § 2 k.p.

Szkoły i przedszkola stanowią szczególnie rodzaj zakładu pracy, w którym nie składniki majątkowe, lecz czynnik osobowy odgrywa najistotniejszą rolę. Należy więc przyjąć, że nie tylko przekazanie mienia umożliwiającego prowadzenie przekazanego zadania stanowi przejęcie zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ § 2 k.p. skutkujące zmianę pracodawcy dla pracowników, których obowiązki polegają na wykonaniu przekazanego zadania. Konsekwentne wypełnianie omawianej luki prawnej prowadzi do przyjęcia, iż także wtedy, gdy po przejęciu przez gminy przygotowania przedszkolnego ze szkół podstawowych nie doszło do przejęcia przez gminy oferowanego im mienia związanego z tym zadaniem, to pracownicy zatrudnieni przy wykonywaniu tego zadania stali się, w szerokim tego słowa znaczeniu, pracownikami gminy .

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji dokona ustaleń w zakresie nowego pracodawcy powódek. W zależności od istniejącego stanu faktycznego na podstawie art. 194 w zw. z art. 477 k.p.c. wezwie odpowiedni podmiot do udziału w sprawie. Gmina jako wspólnota samorządowa nie może być traktowana jako zakład pracy w rozumieniu art. 3 k.p., albowiem zakładem pracy może być tylko odpowiednio wyodrębniona jednostka organizacyjna zatrudniająca pracowników. Taką jednostką organizacyjną może być gminne przedszkole, które przejęło mienie związane z prowadzeniem przygotowania przedszkolnego. Z braku faktycznego przejęcia tego mienia przedszkole to będzie mogło być

ustalone bądź to wyraźnie przez wskazanie go przez właściwy organ, t.j. zarząd gminy bądź to w sposób dorozumiany, gdy oferta przekazania mienia dotyczyła konkretnego przedszkola, a organ gminy wyraźnie lub milcząco odmówił przejęcia mienia. W ten sposób dochodzi bowiem do sprecyzowania tej gminnej jednostki organizacyjnej, która będzie kontynuowała zadania w zakresie przygotowania przedszkolnego.

Jeżeli natomiast w toku przekazywania mienia nie dojdzie do określenia w wyżej wskazany sposób przedszkola gminnego, którego pracownikami stali się nauczyciele szkół podstawowych zatrudnieni w klasach zerowych, to stają się oni pracownikami urzędu gminy jako jednostki organizacyjnej zatrudniającej pracowników, przy czym ma do nich zastosowanie Karta Nauczyciela. Przedszkole może być uznane za zakład pracy tylko wtedy, gdy spełnia ono warunki z art. 3 k.p., a więc gdy jest wyodrębnione majątkowo, organizacyjnie i finansowo w stopniu pozwalającym na samodzielne zatrudnienie pracowników. Z ustawy o systemie oświaty wynika, że nie wszystkie przedszkola spełniają te warunki.

Zgodnie bowiem z art 39 ust. 6 tej ustawy uprawnienia, o których mowa w ust. 3 (np. do zatrudniania i zwalniania nauczycieli) nie przysługują dyrektorom jednoodziałowych przedszkoli i w odniesieniu do pracowników tych przedszkoli są one wykonane przez organ prowadzący przedszkole. W takiej sytuacji za zakład pracy dla tych pracowników musi być uznana jednostka organizacyjna organu prowadzącego przedszkole, a więc w odniesieniu do gminy prowadzącej przedszkole będzie to jednostka organizacyjna zarządu gminy czyli urząd gminy. Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 grudnia 1992 r., I PRN 52/92 (nie publikowany), zakładem pracy dla pracowników samorządowych zatrudnionych w urzędzie gminy jest ten urząd, a nie burmistrz czy wójt będący kierownikiem tego urzędu (art. 3 k.p., w zw. z art. 33 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym - Dz. U. Nr 16, poz. 95 ze zm. oraz art. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych - Dz. U. Nr 21, poz. 124 ze zm.).

Powyższa wykładnia ma na celu eliminację w przejściowym okresie przebudowy systemu oświaty sytuacji, w której pracownik, mimo że nie rozwiązano z nim stosunku pracy, pozostaje praktycznie bez pracodawcy wykonującego wobec niego obowiązki wynikające ze stosunku pracy. Obywatel nie powinien ponosić negatywnych konsekwencji istnienia luki prawnej, której niewypełnienie prowadziłoby do załamania stabilności szczególnie chronionego stosunku prawnego jakim jest stosunek pracy.

Z powyższych względów na mocy art. 422 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====